

СТАНОВИЩЕ

на дисертация за присъждане на научната и образователна степен „доктор” по Професионално направление Психология - 3.2. Научна специалност 05.06.21. Психология на дейността (Организационна психология) на Силвия Валентинова Давидова-Иванова, докторант към катедра „Социална, трудова и педагогическа психология”, СУ „Св. Климент Охридски”

Тема на дисертацията: “Личностни фактори и организационни детерминанти на отчуждението от работата“

Изготвил становището: доц. д-р Ергюл Таир, ИИНЧ-БАН

Представеният от Силвия Давидова-Иванова дисертационен труд отразява научно-изследователски проект по темата за отчуждението и същностните фактори, които го определят. *Актуалността* на темата е безспорна в контекста на сложната съвременна действителност, в която предизвикателствата пред организациите и служителите нарастват непрекъснато в резултат на динамичните изменения в информационните технологии, бизнес средата, конкуренцията за потребители и работни места и т.н. В този смисъл, дисертационният труд дава своя принос в попълването на теоретичните и емпиричните знания относно алианцията като цяло, и по-конкретно, сред служители от публичния и частния сектор в страната, като очертава въздействието на значими индивидуални и организационни фактори.

Дисертацията е построена върху ясна концептуална основа, спазени са всички изисквания, касаещи както планирането и провеждането на психологически изследвания, така и разработването и представянето на този вид научни трудове. В структурно отношение текстът е представен чрез увод, четири глави, заключение и библиографска справка, разположени върху обем от 189 страници. Предоставени са в три приложения съдържанието и психометричните характеристики на използваните методи. Съдържателното богатство на дисертацията е адекватно илюстрирано чрез 52 таблици и 8 фигури и графики. Използваната литература включва 214 източника, представителни за изследваната проблематика, от които по-голямата част – 184 на латиница.

Теоретичната част на изследването е обстойно разработена в първите две глави на дисертацията. В първа глава Силвия Давидова-Иванова представя същността на отчуждението, като поставя акцент върху разбирането на понятието в социалните науки и

извежда необходимостта от по-сериозното му психологическо изследване. В тази глава авторката подробно и аналитично концептуализира отчуждението чрез наличните в литературата еднодименсионални и многодименсионални модели и поставя разграничение между отчуждението и сродните му понятия. Също така се прави преглед на операционализацията на понятието в литературата, илюстрирано чрез множество примери и скали за количествено и съдържателно измерване на отчуждението.

Втора глава разширява теоретичния обзор на дисертацията чрез задълбочен анализ върху детерминантите на отчуждението от работата. Авторката използва класическото разделение на личностни и организационни детерминанти, за да представи широк набор от фактори, оказващи влияние върху отчуждението от работата. Проследено е влиянието на редица демографски характеристики като възраст, образование, социално-икономически статус, както и по-ясно свързаните с личността - локус на контрол и централност на работата. От организационните фактори внимание се обръща на организационната структура и справедливост, лидерски стил и управление на човешките ресурси.

Осъщественият *теоретичен обзор* е илюстрация за добро познаване на проблема като цяло, от страна на Силвия Давидова-Иванова, както и успешно разграничаване на специфичния аспект, който ще се изследва. Имам и препоръка по отношение на изложението в тази част, като акцентът би било по-добре да се постави не толкова върху авторите, които са изследвали проблема (подсилено допълнително от тяхното графично подчертаване), колкото върху съдържателния аспект, който те разглеждат, и който в същност присъства в изложението.

Представеният в трета глава емпиричен модел, наред с формулираните задачи и хипотези на изследването са доказателство, че докторантката притежава не само теоретична подготвеност, но и добра изследователска ориентация. Бих си позволила препоръка към целта, която има необходимост от по-ясно и кратко дефиниране, както и за по-стегнато изложение на обосновката на хипотезите, които вече са били обект на анализ в теоретичната част на дисертацията. При изложение на емпиричната част бих апелирала за спазване на приетата последователност от цел, задачи и хипотези на изследването.

В съответствие с целта на разработката е проведено изследване върху 510 лица, като демографският профил на извадката (възраст, образование, семеен статус и т.н.), в допълнение с ангажираност в трудов сектор, йерархично ниво на работната позиция и др.

са подробно представени и илюстрирани чрез множество таблици. Избраният инструментариум съответства на поставените цели и задачи, като включва широк набор от скали, чиито психометрични характеристики (тест за надежност и факторна структура) покриват необходимите изисквания. Статистическата обработка на данните е съобразена с целите на изследването, като са приложени дескриптивен, корелационен, дисперсионен и регресионен анализ.

Богатият инструментариум на изследването предполага и множество резултати, които последователно са представени от автора. Интерпретациите на установените резултати са коректни и представят доказателства за значими различия в отчуждеността от работата в зависимост от демографски характеристики като семеен статус и нетния месечен доход на семейството, както и липсата на съществени различия в зависимост от пола, възрастта, образованието и местоживеенето. Заетостта в частния или публичния сектор не е определящ за алианцията от работата, за разлика от заеманото ниво в йерархията и продължителността на стажа в организацията. Част от проведените анализи предполагат по-внимателен прочит, поради значителната диспропорция в броя на изследваните лица при фактори като напр. пол, образование, сектор на трудова заетост и др. Осъщественият многофакторен регресионен анализ представя значимата роля на индивидуалните фактори целенасоченост, възприета наситеност на живота и удовлетвореност от самореализацията за отчуждението от работата. Установена е също и детерминиращата роля за отчуждението от работата на организационни фактори като силна централизация/йерархия на властта, висока рутинност на задачите, ниска процедурна справедливост, безсмисленост на работата и невъзможност за изразяване на автентичния Аз в организацията. Получените резултати сполучливо са обобщени в цялостен модел на личностните и организационните детерминанти на отчуждението от работата. В заключение, мога да подчертая, че авторът на настоящата дисертация е представил логично, завършено и богато на данни изследване, което има своите несъмнени **научни и практически достойнства**.

Представеният **автореферат** адекватно отразява дисертационната разработка като включва и приносите и публикационната активност на докторантката, в която могат да се отбележат 4 самостоятелни публикации от участия в национални научни форуми по темата на дисертацията.

В заключение, независимо от направените препоръки по теоретичната и емпиричната част, както и необходимостта от коригиране на някои правописни и пунктуационни пропуски, смятам, че дисертацията е по актуална и значима тема. Представеният труд доказва способностите на докторантката да планира, организира и проведе научно изследване, чиито резултати подходящо да анализира и интерпретира. Всичко това ми дава основание с убеденост да предложа на уважаемото Научно жури да оцени дисертационния труд положително и гласувам с „Да” за присъждането на Силвия Давидова-Иванова на образователната и научна степен „доктор”.

06.03.2015г.

Член на научното жури:

(доц. д-р Ергюл Таир)